

Létezik-e független újságírás?

Kategória: [2012. július](#)
Írta: SERGE HALIMI

Rengeteg értelmiségi és ideológiai vita lezajlott már arról, hogy lehet-e pénzügyi és politikai befolyástól mentes, független lapot előállítani, és ha igen, hogyan, és a kérdés ma is aktuális. A *Le Monde* volt igazgatója könyvében arról számol be, mennyire erős és állandó nyomás nehezedik az újságírokra, és milyen nehéz megőrizni a szerkesztőségi önállóságot és függetlenséget.

Nem megszokott, hogy egy nagy ország egyik legjelentősebb napilapjának főszerkesztője egyszerre és egymás után is hol gazdasági újságíró és sikeres regényíró, hol pedig afrikai tudósító, majd a lap menedzsere, akinek a lehetetlen pénzügyi egyensúlyt kellene megtalálnia. Ez utóbbi kudarc miatt mondatták le a főszerkesztőt a sajtócsoport új részvényesei, a *Le Monde* szerkesztői pedig nem tudtak vagy nem is akartak ezzel a döntéssel szembeszállni: hiszen már korábban elfogadták, hogy a felszabadulás (1944) óta általuk irányított vállalkozást már nem ők vezetik. Eric Fottorino mélabús hangnemben így foglalta össze a történetet: „Annak idején könnyű szívvel léptem be a házba, büszkén, szinte futva és ugrálva siettem bizonyítani, hogy milyen jó újságíró vagyok. Végül pedig nekem jutott az a feladat, hogy lezárjak egy hatvanöt éves álmod és kalandot, az önirányító újságírást, az újságírók által kormányzott lap szép kísérletének korát. (...) Én leszek az a főszerkesztő, aki eladta a *Le Monde*-ot.”[1]

Csaknem tíz éven át úgy tűnt, hogy a *Le Monde* virágzik egy különös, de összeszokott trió irányítása mellett: Jean-Marie Colombanit („JMC”-t) 1994-ben választották lapigazgatóvá, Edwy Plenel főszerkesztőként, majd szerkesztőségi főnökként dolgozott, Alain Minc[2] pedig a felügyelőbizottság elnöke volt. A napilapot azonban fokozatosan elkapta a nagyözölás gépszíja: ekkoriban mondta JMC, hogy egy lapcsoport támadhatatlanná válik, ha egymilliárd eurót ér. Miközben a cég eladósodott, minden erejével azon volt, hogy megsemmisítse mindazokat, akik nem tartoztak a kiválasztottak (Edouard Balladur[3] és Bernard-Henri Levy-BHL[4]) szűk köréhez. Eric Fottorino írja a könyvében: „Sohasem volt könnyű megvédenem a szerkesztőségben, hogy JMC és Edwy Plenel erős nyomására terjengős cikksorozatokot hozunk BHL-től Algériáról, Koszovóról vagy már régen elfeledett afrikai és ázsiai konfliktusokról.”

A *Le Monde* BHL iránti elragadtatása miatt, na meg a trió távozásáig a *Le Monde des livres* (az irodalmi melléklet) cinkos, másrészt meg erőszakos, sőt néha már bosszúvágyó kritikái következtében a lapról harcias és barátságtalan kép alakult ki, olykor pedig „helyreigazításokra kényszerültünk, ami elég fájdalmas volt. A lap szinte már embervadászatba kezdett egyesek ellen, jó és rossz pontokat osztogatott, emitt megadta a kegyelemdőfést, amott viszont meglepően elnéző volt.” Példa az

„elnézésre” a szerző beszámolója egy több mint baráti ebédéről, amelyre JMC 2006-ban magával vitte az akkori belügyminiszterhez, Nicolas Sarkozyhez. A két újságíró ott találta Alain Minc-et is, aki láthatólag otthonosan viselkedett és felolvasta a jövődöbéli köztársasági elnök könyvének kefelevonatát...

2003-ban Pierre Péan és Philippe Cohen *La face cachée du „Monde”* [*A Le Monde rejtett arca*] című könyve súlyos csapást mért a „mértékadó napilap” tekintélyére. Eric Fottorino megjegyzi: „Elképesztő hiányosságai ellenére a könyv elevenbe talált és muníciót adott azoknak a hűséges olvasóknak, akik egyre kevésbé tolerálták a *Le Monde* nagyképűségét, becsempészett balladuri politikai elhajlását, jellegzetes arroganciáját, amelynek a Baudis-ügy[5] volt a legkínosabb, egyúttal legkárosabb példája.”

A könyv egyes portrékat oldalakon keresztül mintha savas tintával rajzolt volna meg. Erre példa JMC bemutatása, aki 2007-ben Sarkozy mellett kampányolt, miközben arra szólította fel az olvasókat, hogy Ségolène Royalra szavazzanak. Vagy Edwy Plenel, aki „azzal kérkedett, hogy ő az újságírás élő legendája. (...) Vezetési módszere pedig a kirekesztés, sőt a nyilvános megalázás volt.” S főleg Alain Minc: „Semmit sem lehetett mondani neki, amit már ne tudott volna, semmit sem lehetett kitalálni, amit ő már ne talált volna ki. (...) Alain Mincnek nem lehetett a barátjává válni. Legfeljebb a marionettje lehetett az ember.”

A szerző élénk színekkel ábrázolja a boldog békeidőkben szerzett újságírói tapasztalatait, a befolyást, a hatalmat, a hosszú oknyomozásokat, a valamelyest még művelt kollégákat, akik képesek arra, hogy ne csak a Google segítségével tájékozódjanak. A legizgalmasabb rész pedig az, amikor a teljesen eladósodott napilap szerkesztőségi vezetéséről, majd pedig a már sarokba szorított vállalat irányításáról számol be. Ezek a részek egyenesen lenyűgözőek.

A vélemény sokba kerül

Néhány tanulságos epizód: 2009 májusában szerkesztőségi cikkében a *Le Monde* igazgatója szemére vetette Sarkozynek, hogy gátlástalanul henceg és nagyképű. Erre aztán Vincent Bolloré[6], az államfő barátja bejelentette, hogy ingyenes napilapja, a *Direct Matin* nyomtatását innentől nem a *Le Monde* nyomdája fogja végezni. A *Journal du dimanche*, amely Arnaud Lagardère[7], Sarkozy egy másik barátjának a tulajdona, szintén tudatta, hogy nyomdát vált. S végül a *Les Échos*, Bernard Arnault[8], az elnök személyes jó barátjának a lapja is felmondta *Le Monde* a tulajdonában lévő nyomdával kötött, és már aláírt szerződését. Így a túlméretezett *Le Monde* nyomda megrendelői híján kihasználatlanul maradt. „A hatalom – foglalja össze Eric Fottorino – a vállalat működési költségein keresztül próbált megfojtani bennünket.”

És a bankárok ugyanolyan bosszúállóak, mint a köztársasági elnökök. Amikor a szakadék szélén tántorgó *Le Monde* részvényesei támogatását kérte, és ezért pénzügyi partneréhez és régi bankjához, a BNP Paribas-hoz fordult, a bank nemhogy visszautasította, de még csak elegánsan sem viselkedett. Bár Eric Fottorino telefonon órákig kedélyeskedett Michel Pébereau-val, a bank igazgatójával, aki pedig személyesen döntött az ügyben, a rossz hírt a titkárságon keresztül tudatták

vele. Michel Pébereau később aztán így magyarázta az elutasítást: nem tetszett neki a *Le Monde* egyik oknyomozó cikke, amely központi szerepet tulajdonított a BNP Paribas-nak a kapitalista összefonódások francia helyzetében. Michel Pébereau-t, a CAC 40 [a francia tőzsdeindex – *a ford.*] több nagyvállalatának igazgatósági tagját személyesen is megnevezték. Eric Fottorino ezután elmedítál az általa vállalt szerkesztői kockázaton: „Kétségkívül nem volt szerencsés azt a valakit ingerelnünk, akitől részben a vállalat jövője függött. A nemtetszés vajon arra ítelt minket, hogy tönkremenjünk? Akárhogyan is, már késő volt visszatáncolni.”

Túl késő... Újabb „mecénások” hiányában a *Le Monde*-ot eladták.[9] És nem sokkal később Eric Fottorinót éppen azok a részvényesek menesztették, akikkel ő kötötte meg az üzletet. Ez utóbbi epizóddal kapcsolatban kevésbé ékesszólóan ugyan, de leszúri a konzekvenciát: „A *Le Monde* csatlakozott a hírneves lapok ama táborához, amelyek sorsa immáron a tőkétől és az ipari vagy pénztőkés mágnások akaratától függ.” A „boldog globalizáció” lelkes prókátoraként a *Le Monde* is a zsákmányukká vált.

Fordította: Ferwagner Ákos

---

[1] Eric Fottorino: *Mon tour du „Monde” [Világkörüli utam]*, Gallimard, Párizs, 2012.

[2] Gazdasági és politikai tanácsadó, nagyvállalati vezető. Elkötelezett szürke és nem szürke eminenciása a neoliberalis kurzusnak. Az 1997-es *Boldog globalizáció* című könyve megjelenése után plágiumért elítélték. Ismert közszereplő.

[3] Miniszterelnök 1993–95 között.

[4] Közismert újságíró, filozófus, a neoliberalizmus elkötelezett híve.

[5] A *Le Monde* egy rágalmozási ügyben alaptalanul vádolt meg egy jól ismert politikust.

[6] Franciaország egyik nagytőkése és tizedik leggazdagabb polgára.

[7] Szintén nagytőkés, családi vagyona a hadiiparból és a kommunikációs szektorból ered.

[8] Franciaország leggazdagabb embere, a luxusipari LVMH csoport alapítója.

[9] Vö. Pierre Rimbert: *Comment Le Monde fut vendu [Amikor a Le Monde-ot eladták]*, *Le Monde diplomatique*, 2011. június.

[sajtó](#) [politika](#) [neoliberalizmus](#) [franciaország](#)